

תשובה כפולה

וּמַלְא ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת לִבְכֶּךָ

(דברים ל, ו)

כְּאִשֶּׁר כּוֹרֵת הַקֶּבֶ"ה עִם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת הַבְּרִית לִקְרֹאת כְּנִיסַתָּם לָאָרֶץ, הוּא מֵתָאֵר לִפְנֵיהֶם אֶת צְרוּת סוּף הַגְּלוּת שִׁינָתְכוּ עֲלֵיהֶם אִם יַחֲטְאוּ, וְלֵאחֶר כָּל זֹאת מִבְּטִיחָם עַל הַגְּאוּלָּה הַצְּפוּיָה לָבוֹא בְּסוּף הַדֶּרֶךְ.

בְּשׁוֹרֵת הַגְּאוּלָּה כְּלוּלוֹת שְׁתֵּי הַבְּטָחוֹת גְּדוּלוֹת: (א) עִם־יִשְׂרָאֵל יָשׁוּב בְּתִשְׁבּוּבָה — "וּשְׁבַת עַד ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לִבְכֶּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ"¹; (ב) תָּבוֹא הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלָמָה — "וּשְׁבַת ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ... וּשְׁבַת וּקְבֹצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים"². כַּחֲלָק מֵהַגְּאוּלָּה הָרוּחָנִית תָּבוֹא גַם 'מִילַת הַלֵּב' — "וּמַל ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת לִבְכֶּךָ וְאֶת לִבְבִּי זֶרַעַךְ" — לֵאחֶבֶה אֶת ה'"³.

שלב עליון

עֵינֵינוּ בְּסֹדֶר הַדְּבָרִים מַעֲוֵר שְׁאֵלָה: הֲלוֹא קוֹדֵם לְכֵן מִבְּטִיחָה הַתּוֹרָה שְׁעַם־יִשְׂרָאֵל יַעֲשֶׂה תִשְׁבּוּבָה. דָּבָר זֶה יִהְיֶה בְּתַחֲלִיל כָּל הַתְּהַלִּיךְ, כִּפִּי שְׁפוּסֵק הַרְמַב"ם⁴: "הַבְּטִיחָה תּוֹרָה שְׁסוּף יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תִּשְׁבּוּבָה בְּסוּף גְּלוּתָם — וּמִיָּד הֵם נִגְאָלִים". מִהֵי אִפּוֹא מִשְׁמַעוֹתָה שֶׁל 'מִילַת הַלֵּב', שֶׁתָּבוֹא לֵאחֶר הַגְּאוּלָּה?

אֲלָא זֶה שֶׁלֵּב עֲלִיּוֹן יוֹתֵר בְּטִהְרָה הָרוּחָנִית שֶׁתָּבוֹא עִם הַגְּאוּלָּה. לֵאחֶר שְׁעַם־יִשְׂרָאֵל יָשׁוּב בְּתִשְׁבּוּבָה וַיַּחְזוֹר אֶל ה', וּבִעֲקֻבוֹת זֹאת תָּבוֹא הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלָמָה וַיִּתְרַחֵשׁ קִיבוּץ הַגְּלוּיּוֹת הַגְּדוּל, יְמוּל הַקֶּבֶ"ה אֶת לִיבָנוּ, כְּדִי שֶׁנִּכְלָל לַעֲבוֹדוֹ בְּכָל לִיבָנוּ וּבְכָל נַפְשָׁנוּ.

(1) דברים ל, ב.

(2) שם ג.

(3) שם ו.

(4) הלכות תשובה פרק ז הלכה ה.

מי מסיט את הלב

שני גורמים עלולים להסיט את הלב מהתורה ומהמצוות: אטימות פנימית של הלב, שנעשה אטום וכהה לענייני קדושה; ופיתויים חיצוניים, המסיחים את דעתו של האדם ומושכים את ליבו לדברים שליליים, כפי שאמרו חז"ל⁵: "העין רואה והלב חומד".

הגורם הראשון נתון בידי האדם. עליו להסיר את אוטם ליבו ולפתוח אותו לעבודת ה'. זוהי התשובה שצריכה להיעשות על-ידי האדם עצמו, ועליה נאמר: "ושבת עד ה' אלוקיך". אולם שינוי המצב הבסיסי, שהאדם נמשך אחר פיתויים חיצוניים – דבר זה אינו נתון בכוחו של האדם, אלא בידי הקב"ה.

גאולה שלמה

זוהי משמעות ההבטחה על 'מילת הלב' שיעשה הקב"ה לאחר הגאולה. כאשר עם-ישראל כבר ישוב בתשובה אמיתית ויעשה כל אשר בידו, 'ימול' הקב"ה את ליבנו – ינתק את הזיקה בין העין הרואה דברים לבין הלב הנמשך אחריהם, ואז תישלל לגמרי האפשרות שלב האדם יוסח על-ידי פיתויים חיצוניים.

דבר זה יוביל להתגלות האהבה העצומה של היהודי לה' – "לאהבה את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך"⁶. לאחר שלא יהיו עוד שום הפרעות – לא פנימיות ולא חיצוניות – יגיע עם-ישראל לתחושת האהבה הגדולה לה', ועד להרגשה שאהבת ה' היא תמצית חייו על-אדמות – "למען חיך". בכך יגיע עם-ישראל לא רק לגאולה מהגלות הגשמית, אלא גם לגאולה רוחנית מכל הדברים המעלימים ומסתירים על האמת האלוקית.

(לקוטי שיחות כרך כט, עמ' 167)

(5) לשון רש"י במדבר טו, לט דיבור המתחיל "ולא תתורו" וגו'.

(6) דברים יא.ג.